SUOMEN ASIANAJAJALIITTO
FINLANDS ADVOKATFÖRBUND

Eduskunnan lakivaliokunta

Dnro K2024-6

1(2)

21.2.2024

lav@eduskunta.fi

Lausuntopyyntönne: U 1/2024 vp, 14.2.2024

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi vähimmäissäännöistä laittomassa maahantulossa unioniin, kauttakulussa unionin kautta ja unionin alueella oleskelussa avustamisen ehkäisemiseksi ja torjumiseksi sekä neuvoston direktiivin 2002/90/EY ja neuvoston puitepäätöksen 2002/946/YOS korvaamisesta

Suomen Asianajajaliitto (jäljempänä ”Asianajajaliitto”) kiittää mahdollisuudesta lausua asiasta. Pyydettynä lausuntona Asianajajaliitto esittää seuraavaa.

Asianajajaliitto kannattaa komission tekemää ehdotusta ihmissalakuljetusdirektiiviksi. Ihmissalakuljetus on vahvasti sidoksissa laajemmin ihmiskauppailmiöön. Näiden rajat ylittävien ilmiöiden tuomia haasteita ja ongelmia eivät jäsenmaat voi ratkaista yksin, vaan vaaditaan rajat ylittävää yhteistyötä.

Asianajajaliiton näkemyksen mukaan Valtioneuvoston kirjelmässä on tuotu esille keskeiset direktiiviehdotuksen voimaansaattamista koskevat ongelmakohdat. Nämä ovat paljolti sidoksissa siihen, miten EU:n tasolla säännelty rikoslainsäädäntö on yhteensovitettavissa kansalliseen rikoslainsäädäntöön siten, että se on johdonmukaisessa suhteessa rikoslain perusratkaisujen kanssa.

Direktiiviehdoksessa esitetyt seuraamukset ja suhde kansalliseen rikoslainsäädäntöön

Asianajajaliitto katsoo, että direktiiviehdotuksessa ihmissalakuljetuksesta tuomittaviksi esitetyt seuraamukset ovat edellä mainitusta näkökulmasta jokseenkin ongelmallisia. Ensinnäkin vankeusrangaistusten taso on ehdotuksessa merkittävästi törkeiden rikosten kansallisen lainsäädännön mukaista rangaistusasteikkoa ankarampi: ehdotuksen 3 artiklan mukaisesta ihmissalakuljetusrikoksesta tuomittava enimmäisrangaistus olisi vähintään 3 vuotta vankeutta, törkeästä tekomuodosta vähintään 10 vuotta ja kaikista vakavimmista kuolemaan johtavista tekomuodoista 15 vuotta vankeutta. Asianajajaliitto tuo esiin, että voimassa olevan kansallisen rikoslain mukaan törkeästä laittoman maahantulon järjestämisestä voidaan tuomita 4 kuukaudesta maksimissaan 6 vuoteen vankeutta. Vertailun vuoksi törkeän ihmiskaupan rangaistusasteikko on 2–10 vuotta vankeutta. Koska rangaistuksen mittaamisen peruslähtökohta on, että seuraamuksen on oltava oikeudenmukaisessa suhteessa rikoksen moitittavuuteen, johtaisi ehdotuksen mukaisten seuraamusten implementointi rikoslain sisäisiin epäjohdonmukaisuuksiin.

PL 194, FI-00101 Helsinki
PB 194, FI-00101 Helsingfors
Mikonkatu 25, FI-00100 Helsinki
Mikaelsgatan 25, FI-00100 Helsingfors
puh. +358 (0)9 6866 120
info@asianajajaliitto.fi
info@advokatforbundet.fi
asianajajaliitto.fi
advokatforbundet.fi

Edellä mainitun kaltaisia haasteita liittyy myös direktiiviehdotuksen mukaisiin oikeushenkilölle asetettaviin seuraamuksiin. Kansallisessa lainsäädännössä ei tunneta kaikkia lisäseuraamuksia, joita ehdotuksen 8 artikla sisältää. Kuten kirjelmässä todetaan, kansallisessa lainsäädännössä oikeushenkilön rikosvastuu ei myöskään tule kysymykseen henkeen ja terveyteen kohdistuvissa rikoksissa. Asianajajaliiton näkemyksen mukaan direktiiviehdotusta implementoitaessa tulisikin pyrkiä ratkaisuun, jossa oikeushenkilön rikosvastuu asettuisi rikoslainsäädännössä tällä hetkellä oleviin puitteisiin. Muutoin vaarana on, että oikeushenkilön rikosvastuuta koskeva sääntely muodostuu sisäisesti ristiriitaiseksi ja vaikeasti hahmotettavaksi.

Kvalifiointikriteeristö ja rangaistuksen mittaamisen koventamis- ja lieventämisperusteet

Direktiiviehdotuksessa yksi laittoman maahantulon järjestämisen törkeän tekomuodon kvalifiointikriteereistä on teon kohteena olevien henkilöiden erityinen haavoittuvuus. Asianajajaliiton näkemyksen mukaan kohdehenkilöiden haavoittuvuuden esille nostaminen on rikosten luonne huomioiden tärkeää. Kansallisessa säännöksessä ei tällaista kvalifiointiperustetta tällä hetkellä ole. Toinen henkilöön kohdistuva kvalifiointikriteeri on kohdehenkilön kuolema rikoksen seurauksena. Onko käytännön tasolla tällöin riittävää, että tapauksissa voitaisiin tällöin soveltaa myös rikoslain 21 luvun säännöksiä?

Direktiiviehdotuksessa on lisäksi lueteltu rangaistuksen mittaamisessa huomioitavia koventamis- ja lieventämisperusteita. Yksi keskeinen koventamisperusteita koskeva näkökulma liittyy tekojen suurempaan moitittavuuteen, mikäli teoissa on käytetty hyväksi kolmannen maan kansalaisen haavoittuvuutta. Artiklan 9 mukaisia ankaroittavia olosuhteita, jotka tulee huomioida rangaistusta mitattaessa, ovat muun muassa rikoksen liittyminen rikoksen kohteena olevan kolmannen maan kansalaisen hyväksikäyttöön tai välineellistämiseen, tai rikoksen johtaminen hyväksikäyttöön / välineellistämiseen. Tällaisia koventamisperusteita ei sisälly rikoslakiin. Sekä koventamisperusteita että edellä mainitut kvalifiointikriteereitä koskevat huomiot ovat yhteydessä haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden olosuhteiden tunnistamiseen. Asianajajaliitto pitää tärkeänä, että näkökulma tulee riittävästi huomioiduksi myös direktiivin kansallisessa implementoinnissa.

Helsingissä 21. päivänä Helmikuuta 2024

SUOMEN ASIANAJAJALIITTO

Niko Jakobsson
pääsihteeri

LAATI

Asianajaja Tuuli Hong, Vaasa

Suomen Asianajajaliiton lausunnot valmistellaan oikeudellisissa asiantuntijaryhmissä, joiden toiminnassa on mukana noin 120 asianajajaa. Tämä lausunto on valmisteltu rikosoikeuden asiantuntijaryhmässä.

PL 194, FI-00101 Helsinki
PB 194, FI-00101 Helsingfors
Mikonkatu 25, FI-00100 Helsinki
Mikaelsgatan 25, FI-00100 Helsingfors
puh. +358 (0)9 6866 120
info@asianajajaliitto.fi
info@advokatforbundet.fi
asianajajaliitto.fi
advokatforbundet.fi